

Sortterne projekt – Vestjylland

Årsrapport 2020

**Samarbejdsprojekt mellem Naturstyrelsen -Vestjylland, Holstebro kommune,
Ringkøbing-Skjern kommune, DOF-Vestjylland**

Indholdsfortegnelse

Indledning	side 3
Deltagere	side 4
Sortterne projekt 2018 – 2020	side 5
Udlægning af flåder	side 8
Overvågning af Sortterner ved Vest Stadil Fjord, Husby sø	side 11
Indsamling af flåder	side 14
Afrunding, konklusioner i 2020	side 16
Hvordan gik de i Sønderjylland og Vejlerne i 2020	side 17

Indledning

”Sortterne projekt – Vestjylland” er opstartet i 2018, med håb om, at kunne hjælpe den lille bestand af den i Danmark sjældne Sortterne, som kun har 3 delbestande tilbage i Danmark, en på grænsen mellem Danmark og Tyskland, en i Vejlerne i Thy og en i området Vest Stadil fjord/Husby-Nørre sø.

Sidstnævnte er den mindste bestand og det er den, som dette projekt vil overvåge i 3 år fra 2018 – 2020, for om muligt at hjælpe, dels med forbedrede rede muligheder i form af rede-flåder og dels generelle og målrettede observationer af hvordan det går med bestanden og dens ynglesucces.

Projektet håber, også at kunne komme med forslag/input til forbedringer for arten i det vestjyske, så man fremadrettet med en målrettet indsats for arten, vil kunne forøge bestanden i området inden det bliver for sent.

Sortterne projekt-ideen er opstået i forbindelse med DOF-Vestjyllands årlige møde med NST-Vestjylland, hvor der ved flere lejligheder er diskuteret hvad der eventuelt kunne gøres for den elegante sorte moseterne, der kan betegnes som indikator art for gode våd- og moseområder af høj kvalitet og tillige er på udpegningsart i forbindelse med Natura 2000 område - N66 - Stadil og Vest Stadil fjorde og da Husby-Nørresø tillige er blevet nyt fuglebeskyttelsesområde F114 og Sortterne ikke er kommet med som udpegningsart, bør vi indstille den næste gang der er høring.

I 2020 blev der udlagt flåder i Vest Stadil fjord og ved Husby sø.

Forsidefoto er taget af Bo Boysen Larsen, 26.5. ved Husby sø og er det indtil videre bedste fotodokumentation af, at vores udlagte flåder med Sortterne på, men de ynglede heller ikke på rede flåderne i 2020.

End videre skal lyde et **Stort TAK** til alle, som bidrager på den ene eller anden måde i det vestjyske Sortterne-projekt.

Grønbjerg – oktober 2020 - LHH

Deltagere i projektet

Naturstyrelsen Vestjylland:

Kontaktperson og hjælp med udlægning af flåder og andet praktisk ved Vest Stadil fjord:

Henning Fjord Aaser.

Holstebro kommune:

Kontaktperson og hjælp med udlægning af flåder og kontakt til lodsejere ved Husby sø:

Bo Boysen Larsen

Ringkøbing-Skjern kommune:

Kontaktperson og kontakt til lodsejere ved Nørresø

Thomas Mosgaard

DOF-Vestjylland:

Kontaktpersoner, udlægning og indsamling af flåder, optælling og registrering, samt udarbejdelse af årsrapport:

Elisabeth Borch + Niels Chr. Knygsand Rønhøj

Lars Møgeltoft Poulsen

Ole Amstrup

Lars Holm Hansen

Ravnhøj Consult:

Kontaktperson, konsulent, knowhow omkring Sortterne, indkøb af rede flåder:

Jesper Tofft

Sortterne projekt 2020

Der blev afholdt et fælles møde d. 3. marts i Fejsøhus hvor erfaringer fra tidligere år blev drøftet samt det blev besluttet i hvilke områder rede-flåderne, skulle lægges ud i 2020. Følgende repræsentanter deltog i mødet: Henning Fjord Aaser (NST-Vestjylland), Bo Boysen Larsen (Holstebro kommune), Lars Møgeltoft Poulsen, Ole Amstrup, Lars Holm Hansen (DOF-Vestjylland),

Vest Stadil fjord:

Rede flåderne udlægges i vigen NV for fugleskjulet, som i de foregående 2 år. Desuden lægges 5 flåder i kanalen mellem rævespærren og den store ø i Mellemdyb + enkelte flåder ved en ø lidt nordligere, hvor der tillige bliver lagt rævespærre ud.

Ynglepar: Vest Stadil fjord 2004 – 2020:

2004	2005	2006	2007	2008
6	6	6	3	6
2009	2010	2011	2012	2013
2	2	1	0	4
2014	2015	2016	2017	2018
0 – 3	0 – 1	7	4	4
2019	2020			
3	0			

Husby sø

Efter kontakt til et par lokale lodsejere blev rede-flåderne udlagt på 2 lokationer, 8 i den nordlige ende i et beskyttet område med åkander og vandstargræsser ud for Storepold nogle få hundreder meter fra hvor flåderne var lagt i 2018. Sortterne har tidligere ynglet netop der. 2 rede-flåder blev anbragt i den østlige del hvor der er ind imellem rørskoven er flere åbne områder, de røde cirkler og det var også her indenfor, i den blå firkant yngleområdet var og endelig den lysegrønne cirkel, hvor der var en Hættemågekoloni i 2020 i størrelsesordenen 25 – 30 par.

Ynglebestand: Husby sø 2004 – 2020:

2004	2005	2006	2007	2008
-	-	-	1	1
2009	2010	2011	2012	2013
2	1	5 – 8	2	0
2014	2015	2016	2017	2018
0	4 - 6	0	0	0
2019	2020			
2	4			

Udlægning af flåder

22. april blev Sortterne flåderne udlagt i Vest Stadil fjord på samme placering som i 2018 + 2019. Nogle få dage tidligere havde Naturstyrelsen søsat de Sortterne-flåder, som skulle ligge inden for rævespærren ved et par øer lidt nord for.

7. maj blev 8 rede-flåder sejlet ud til en god placering i den nordlige del af Husby sø 7.5., til dette havde vi fået god hjælp af Niels Chr. Knygsand Rønhøj, som tillige sejlede os (Lars x 2) en lille fin rundtur i den nordlige del af søen. Nogle få dage senere blev 2 flåder udlagt pr. kajak af Elisabeth Borch i den østlige del af Husby sø.

Overvågning af Sortterner ved Husby sø, Vest Stadil fjord og

Metode og dækning:

- 1) Husby og blev dækket med i alt 9 besøg, 1 gang maj, 4 gange i juni og 2 gange i juli og 1 gang i august.
- 2) Vest Stadil Fjord, blev dækket med i alt 5 besøg, 2 i maj og 2 i juni og en primo august.

Data er hentet i DOF-basen hvor det tilstræbes, at alt relevant i forhold til projektet bliver registreret.

Resultater fra Husby sø:

2020 blev et spændende år ved Husby sø, hvor vi formoder at der var ynglesucces, men desværre var ingen fra projekt-holdet eller andre ved søen i sidste halvanden uge af juli og 4.8. sås ingen sortterner ved søen. De 5 fugle, som er noteret 19.7. i DOF-basen i Nørresø er ikke aldersbestemt, så derfor vides ikke om der var 1K fugle i mellem.

Sortterne sæsonen startede 2.5. ved Husby sø, hvor 4 fouragerende fugle blev set, hvilket er tidligste iagttagelse ved Husby sø og disse fugle er også første registrering af arten i Vestjylland i 2020.

Største antal fugle blev iagttaget 21.5, hvor der opholdt sig i alt 14 Sortterner i Husby sø (4 i nord og 10 i den sydlige ende).

Der er i alt indtastet 20 observationer af Sortterne ved Husby sø, samt 4 i den nærvæd liggende Nørresø i perioden fra 2.5. til 19.7.

Sortternen ynglede helt sikkert i 2020, da 8 Territoriehævende fugle blev iagttaget 14.6. i den østlige del af søen og efterfølgende blev der både 26. og 28.6 iagttaget Sortterner med små fisk i næbbet flyvende til samme område. Området hvor vi observerede fuglene var som skrevet i den østlige del af søen og meget utilgængeligt og derfor blev de fleste af vores observation gjort fra modsatte side af Husby sø, hvilket er i en afstand på ca. 1 km, så bestemt ikke optimalt!

I slutningen af maj var der antræk til at Sortterneerne ville yngle i nærheden af en Hættemåge koloni, som etablerede sig i den sydligste del af søen tæt på kanalen over til Nørresø, men de sås kun her enkelte gange. Udover Hættemågerne ynglede også et par Fjordterne i Husby sø i 2020

Rede-flåderne blev desværre heller ikke i 2020 brugt til at yngle på, men ved Husby sø blev der iagttaget 2 Sortterneer som rastede på dem, så de ved da, de er der 😊

Her kommentarer fra DOF-basen ved:

- *4 i nord og omkring 10 i sydenden. (21.5. Niels Chr. Knygsand Rønhøj)*
- *8 territoriehævdende ynglefugle i søens østlige del (14.6. Lars Møgeltoft Poulsen)*
- *Først set fra NV-havnen. Forsøgte også Munkhulevej. Flere fou i sydvestlige del men fløj med føde til omkring det georefererede sted. Minimum 5 fugle set. (26.6. Ole Amstrup)*
- *Fløj med små fisk til og fra samme område – 2 fugle (28.6. Thomas Hansen, Århus N)*

Resultater fra Vest Stadil Fjord:

De første 4 Sortterneer blev iagttaget ved Vest Stadil fjord 7.5. hvilket er normal ankomst tidspunkt.

9.5. blev årsmaksimum med 8 fugle på lokaliteten.

Generelt få Sortterneer ved Vest Stadil fjord, hvilket selvfølgelig skyldes, at det var Husby sø, som blev valgt som ynglelokalitet i 2020. I den første uge efter ankomsten er der i alt 10 iagttagelser mellem 2 og 8 fugle, men herefter blev der i perioden frem til 17.8. kun iagttaget mellem 1 og 3 fugle og ingen indikatorer overhovedet, som indikere yngleaktivitet og ligeså var der heller ingen Hættemåger, som gjorde antræk til at yngle i området med rede flåderne i det sydøstlige Mellemdyb, som har været brugt de seneste år.

Indsamling af flåder

Projektets flåder blev indsamlet 6. september ved Vest Stadil fjord og ved Husby sø var Elisabeth Borch og Niels Christian Knygsand, så flinke at hente flåderne ind og efterfølgende er de deponeret på NST-Vestjyllands garage i Husby.

Afrunding 2020

- Der blev udlagt sortterne-redeflåder i Mellemdyb, Vest Stadil fjord og Husby sø,
- Ingen Sortterne ynglede i Vest Stadil fjord i 2020, men da der blev set 8 territoriehævdende fugle 14.6. er indikationen min. 4 par ved Husby sø og da voksne fugle ca. 14 dage senere blev set med småfisk/føde flyve til samme områder og fuglene forblev ved søen til i hvert fald 19.7., så tyder alt på, at der var ynglesucces.
- Maximum antal fugle – 8, ved Vest Stadil fjord og max. 14 ved Husby sø
- Redeflådeplacering i Vest Stadil fjord er god og det var aftalt, at der skulle hegnes med el-tråd rundt om ”flådeområdet”, men da Sortterne nærmest ikke interesserede sig for flåderne i 2020, blev vi enige om, at det ikke gav mening at gå i gang med dette.
- Så fremt parterne i projektet: Holstebro og Ringkøbing-Skjern kommuner, samt NST-Vestjylland ønsker at fortsætte projektet er DOF-Vestjylland også klar og vi vil gerne fortsat være tovholder og indkalde til et sæson-opstarts-møde i februar/marts 2021.
- I projektet havde vi lovet at afholde en offentlig tur med fokus på Sortterne, men grundet Corona var dette ikke muligt i 2020!
- En af projektets deltagere Elisabeth Borch har foranlediget, at Sortternen har fået en plads på hegnet ved Staby skole, hvor hun har deltaget i et projekt på skolen, hvor eleverne har arbejdet med sommerfugle og truede dyr i nærområdet og bl.a. besøgt Husby/Nørresø.

Vi skal have afholdt et fælles møde i begyndelsen af 2021, februar/marts? Så fremt de øvrige parter Holstebro og Ringkøbing-Skjern kommuner, samt NST-Vestjylland også ønsker at fortsætte projektet. DOF- Vestjylland vil gerne fortsat være tovholder!

Konklusion på ”Sortterne projekt 2018 – 2020”

Konklusionen på det fælles Sortterne projekt må være, at ”projektholdet” de sidste 3 år har fået indsamlet en del ny viden om Sortterne i Vestjylland, men vi må også erkende, at de er ret svære at have med at gøre på de vestjyske lokaliteter.

Først og fremmest har de ikke har valgt at bruge Sortterne flåderne til at yngle på og dernæst har de placeret sig på steder, hvor vi har meget svært ved at registrere deres færden og derfor har vi desværre heller ikke kunnet konstatere med 100 % sikkerhed, om der har været ynglesucces i nogen af årene.

I 2018 blev der iagttaget 3 1K fugle og i 2019 1 1K fugl ved Vest Stadil fjord og her i 2020 var der i hvert fald ungefodring i slutningen af juni ved Husby sø, men vi kan ikke dokumentere med direkte yngleiagttagelser, om der er kommet udfløjne unger fra yngleparrene ved Vest Stadil fjord og Husby sø i ”projektperioden fra 2018 – 2020”.

Positivt er det dog, at der alle 3 år stadig er set op til henholdsvis 15 Sortterner (2018), 15 (2019) og 14 (2020) og max tal/år har faktisk ligget nogenlunde stabilt de seneste 15 år, bortset fra 2006 og 2010, hvor der blev set henholdsvis 25 og 34 fugle i august måned, som formodes at være trækfugle fra andre lokaliteter.

Sortterne-gruppen i DOF-Vestjylland ønsker at fortsætte med projektet på samme vis i minimum yderligere et par år, for vi synes det er vigtigt, at en så sjælden ynglefugl, som Sortterne bliver overvåget og vi forsøger derfor, at hjælpe den, så godt vi formår og vort håb er at få held med, at de vil bruge rede flåderne, som der har været rigtig god succes med i Sønderjylland de seneste år.

Foto i denne rapport: Bo Boysen Møller, Lars Holm Hansen

Kort resume fra de øvrige 2 ynglelokaliteter i Danmark

Sønderjylland:

Af Jesper Tofft

14.6.2020

I Tøndermarsken er der som sidste år 3 kolonier - med en samlet flot bestand på 44-46 par ved den første kontrol d. 26.5.

Der er i år én meget stor koloni på 31-33 par samt to små på 4 og 9 par. Sidste år var det mere ens. Ved anden kontrol for et par dage siden var der 7 par som havde opgivet, men traditionen tro, vil de fleste af disse nok lægge et nyt kuld æg.

Ca. halvdelen har nu små unger, de øvrige ruger endnu. Af det samlede antal par ruger 12-14 på "øer" af flydende åkande-rødder m.v. – resten på flåder. Sidste år rugede næsten alle på flåder.

15.7. er iagttaget 115 fugle, heraf ca. 70 ad + 45 1K ved Magisterkogen

Vejlerne:

Medio juni var der stadig aktivitet i Sortterne kolonien og en formodning om at der godt kunne være klækket unger?

Maksimum antal fugle ved Kogleaks var 39 ynglefugle i slutningen af maj ifølge DOF-Basen.

Omkring 20.7. er iagttaget op til 2 1K fugle, så der har tilsyneladende været et eller to succesfulde par i Vejlerne i 2020.